

Sociální sítě

Otázky a odpovědi

Co jsou sociální sítě a jaký je jejich účel?

Sociální sítě jsou internetové služby určené k **vzájemnému propojování** uživatelů internetu, k **navazování** a **udržování** různých druhů **kontaktů** napříč celým světem. Umožňují vytvářet uživatelské profily a díky nim se na internetu prezentovat a **sdílet různé druhy informací**, fotky, videa a další a komentovat a hodnotit příspěvky ostatních, chatovat s nimi, vytvářet nová virtuální přátelství apod. Nejznámější sociální sítě: **Facebook, Instagram, X, YouTube a TikTok**.

Jak sociální sítě vznikaly a jak se vyvíjejí?

První sociální síť v dnešním smyslu toho slova byla stránka SixDegrees (1997). Uživatelům umožňovala pomocí profilů navazovat vztahy s ostatními. Po ní přišly Friendster, LinkedIn nebo MySpace.

Největší boom sociálních sítí přinesl v roce 2004 Facebook. Jeho zakladatel Mark Zuckerberg dnes vlastní i další populární sítě – **Instagram, Messenger a WhatsApp**. Těsně za **Facebookem** následovaly dodnes populární **YouTube** (2005) a **X** (2006). Čím dál tím populárnější je i čínská sociální síť **TikTok** (2018), původně založená pod názvem musical.ly.

Jak to máme se sítěmi v Česku?

Poměrně dlouho byli populární Spolužáci.cz sloužící ke kontaktu a výměně informací mezi bývalými spolužáky ze všech typů škol nebo Libimseti.cz fungující jako internetová seznamka. Po spuštění české verze **Facebooku** v roce 2008 ale zájem o české sociální sítě začal upadat.

Které sociální sítě jsou nejoblíbenější mezi dětmi ve věku 8–11 let?

Děti téhle věkové skupiny nejčastěji konzumují virtuální obsah na **YouTube, TikToku a Instagramu**. Část z nich později objeví i **Facebook**, Snapchat a další služby.

YouTube, největší internetovou platformu pro sdílení videí, využívá víc než 2 miliardy lidí denně. Každou minutu sem přibývá okolo 300

hodin nových videí nejrůznějšího obsahu – hudební klipy, vlogy (videoblogy), trailery k filmům, ale i samotné filmy, edukační i vtipná videa.

Mezi dětmi jsou právě **vtipná videa** (tzv. pranky, žertíky) hodně populární. Kromě nich sledují hodně i **výzvy** (tzv. challenge), **unboxing videa** (rozbalování věcí) nebo videa typu let's play (herní videa), kde je možné sledovat, jak někdo jiný hraje určitou počítačovou hru. Pak jsou tu videa od youtuberů, to znamená přímých tvůrců videí s nejrůznější tematikou. Ti si kolem sebe budují základnu sledujících, a pro děti se tak stávají idoly a novodobými celebritami.

V posledních letech roste u menších dětí obliba **TikToku**, sítě postavené na vzájemném sdílení krátkých patnáctivteřinových videí a často hudebních videoklipů. Ty je možné snadno vytvářet a sdílet, k dispozici je spousta předpřipravených filtrů umožňujících bezmála dokonalou produkci. **TikTok** je pro děti atraktivní přibližně do 13, později se orientují na jiné sociální sítě a služby. Aktuálně má **TikTok** víc než miliardu uživatelů.

Populární je i **Instagram** zaměřený především na vizuální obsah – tvorbu a sdílení zajímavých fotek a videí.

Kolik toho sdílet? Ověřují sítě pravdivost informací?

Čím méně informací o sobě zveřejníme, tím méně potenciálního materiálu ke zneužití případným útočníkům dáváme. Mokrát se stalo, že původně nevinný příspěvek – ať už **vtipná fotka** nebo hláška – vedl nakonec ke kyberšikaně. Ve chvíli, kdy naši fotku nebo text někdo sdílí dál, leckdy i se zmanipulovaným kontextem, už s tím těžko něco naděláme. K posměchu, pronásledování a šikaně je pak opravdu už jen krůček.

Sociální sítě informace uvedené v profilech nikdy **neověřují**. Každý si proto může na profil napsat prakticky cokoliv. Ani vytvoření falešného profilu není nijak nesnadné. Jak poznat pravý profil od falešného? Jednak je tu primární důvěryhodnost a konzistence informací. Základním vodítkem může být ověření profilové fotky přes Google Lens nebo Google obrázky. Pokud nám například něčí profilovka vyběhne v souvislosti se zahraničními blogy, přestože uživatel tvrdí, že je z Brna, dá se předpokládat, že neuvádí úplně pravdivé údaje. Falešný profil samozřejmě můžeme nahlásit, a pokud to udělá víc lidí, správce sítě profil zablokuje.

Co když děti obcházejí věkovou hranici pro založení sociálních sítí? Můžou tomu rodiče nebo učitelé nějak zabránit?

Obejít věkovou hranici stanovenou pro založení profilu na sítě je při současném nastavení hodně jednoduché. **Žádná síť nedisponuje mechanismy, které by umožnily skutečný věk uživatele ověřit.** Dítěti proto stačí jen uvést nepravdivé datum narození a na sociální síť se dostane. Sociální sítě tak často používají děti, které jsou ve skutečnosti mnohem mladší.

Vzhledem k tomu, že děti jsou poměrně vynalézavé a profil na sítě si můžou založit třeba přes kamarádův počítač, z knihovny nebo z mobilu, nemají rodiče nebo pedagogové moc šancí, jak jim v tom zabránit. Zakazování a demonizace navíc není řešení. Mnohem chytřejší je děti světem sociálních sítí provést, ukázat jim, na co si dát pozor a být spíš rádcem než dozorcem. Pokud první profil budou zakládat společně, může rodič zároveň namátkově sledovat, co dítě dělá, s kým si píše, jaké obsahy sleduje, přiměřeně s ním o tom komunikovat a svobodu mu „dávkovat“ podle jeho skutečné zralosti.

Kdo a s kým se na sociálních sítích propojuje? Existují nějaká rizika?

Propojit se můžeme v podstatě s jakýmkoliv uživatelem dané sociální sítě, aniž bychom ho znali nebo osobně potkali. Pokud se nám ozve někdo, koho neznáme, měli bychom být opatrní a co nejdříve si ověřit, jestli nejde o falešný účet. Internetoví predátoři, pokud chtějí vypadat důvěryhodněji, si můžou falešné profily doplnit pomocí fotek a údajů našich přátel. Proto bychom měli mít na profilu seznam přátel skrytý. Nikdy nemáme 100% jistotu, kdo je na druhé straně. Důležité je taky všimnout si, kdo nás sleduje. Ideálně si nastavit neveřejný účet tak, abychom každého sledujícího museli nejdříve schválit.

Co všechno nám sítě ukazují?

Sociální sítě zobrazují svým uživatelům tzv. **personalizovaný obsah** vytvořený pomocí speciálních algoritmů. To znamená, že každý uživatel vidí něco trochu jiného v závislosti na tom, jaký obsah ho zajímal v minulosti, **kde diskutoval, co lajkoval**. Tohle všechno jsou parametry, díky kterému nás sociální sítě rozdělují do tzv. **sociálních bublin**. Ty sdružují názorově podobné uživatele a sítě jim nabízejí i podobný typ obsahu. To, že ve své sociální bublině nás nikdo nekonfrontuje s odlišnými názory, je sice příjemné, ale může to být i riziko. Snadněji totiž podlehneme iluzi, že náš názor je ten jediný správný, a tím se i snižuje naše tolerance vůči čemukoliv odlišnému a neznámému.

Algoritmy se zároveň snaží uživatelům nabízet natolik atraktivní obsah, aby trávili na dané sociální síti co nejvíc času. To všechno má svůj důvod – čím víc času v prostředí sociální sítě strávíte, tím přesněji dokáže sociální síť zacílit podle vašeho profilu reklamní sdělení, která vám pak zobrazí. A pro sociální síť je reklama základním zdrojem příjmu.

Jak si na sociálních sítích regulovat soukromí?

Sociální sítě většinou umožňují nastavit typ obsahu na ten, který chceme nechat **veřejný**, a ten, který **uvidí jen přátelé**. Jen je potřeba pamatovat na to, že výchozí nastavení bývá většinou veřejné a na soukromé ho musíme manuálně změnit. Není to nijak složité, většina sociálních sítí má tuhle funkci pod záložkou nebo tlačítkem Nastavení. Kromě viditelnosti příspěvků můžeme upravit i to, kdo a jak nás bude moci najít a kontaktovat (kdo nám může poslat žádosti o přátelství), kdo všechno uvidí seznam našich přátel (jenom já, ostatní přátelé, přátele přátel, všichni...), kdo nás bude moci na sociální síti najít pomocí e-mailové adresy či telefonního čísla, jestli bude profil propojený s běžnými vyhledávači, jak budeme kontrolovat příspěvky, na kterých nás někdo jiný označí apod.

Důležité je i zabezpečení přihlašování, ať už přes web anebo aplikace v mobilu či tabletu. Pozor – u **Facebooku** je potřeba myslet i na zabezpečení Messengeru, který se dá používat i bez toho, že byste museli mít účet na samotné sociální síti. **Messenger** má vlastní bezpečnostní nastavení. Pokud máte podezření, že se do sociální sítě vašim jménem přihlašuje někdo neznámý (to znamená, že nejspíš zná vaše heslo), podívejte se na výpis přihlášených uživatelů/zařízení. Na stránkách projektu O2 Chytrá škola najdete konkrétní návody, jak si u jednotlivých sociálních sítí (**Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat**) zabezpečit soukromí.

Co bychom neměli na sociálních sítích sdílet a proč?

Na sociální sítě rozhodně nepatří **osobní a citlivé informace**, jako kolik je nám **let, kde bydlíme, kam chodíme do školy, kde pracují rodiče. Nedáváme sem ani telefonní čísla, hesla** apod. Přesně tyhle informace mají pro online predátory cenu zlata. Proč?

Zveřejněním adresy dáváme predátorovi spoustu materiálu k vydírání – snadno si nás „najde“, když bude chtít. Stejně tak není dobrý nápad sdílení intimních fotek a videí. Každý, kdo se k nim dostane,

získává nad námi moc a může nás začít šikanovat nebo vydírat. Rodiče by zase měli myslet na to, že nahé fotky malých dětí jsou sice roztomilost sama, ale kromě babiček a tetiček se nad nimi můžou rozplývat i pedofilové nebo distributoři dětské pornografie.

Na sociální sítě nepatří ani informace o tom, jaký typ elektroniky jsme právě pořídili, jak to u nás doma vypadá nebo kdy odjíždíme na dovolenou. Přesně tyhle informace totiž fungují jako pozvánka pro zloděje, kteří si díky nim budou moct nerušeně vybrat, co všechno si z naší domácnosti odnesou. A na sítě nepatří ani jakkoliv nevhodné fotky (ať už naše, nebo někoho dalšího). Opravdu je dobrá vizitka ukazovat záznam nejrůznějších typů nelegálního chování? Ať už je to pití alkoholu, pokud nám ještě nebylo 18, experimenty s drogami, porušování rychlosti při jízdě autem apod.) nebo situace, na které bychom později nejradši zapomněli (např. opilost, obnažování). A pozor i na geolokační informace. Každý nemusí vědět, kde nás v danou chvíli právě najde.

Co dělat, když někdo sdílí fotky se mnou, a já nechci, aby byly veřejné?

Pokud už fotky visí na internetu, moc toho nezmůžeme. Maximálně můžeme poprosit toho, kdo je sdílel, aby je smazala. I když to ale udělá, nemáme žádnou záruku, že si fotky mezitím kdokoli nestáhl a neuložil. Můžeme samozřejmě taky čas od času připomenout svým přátelům a známým, že nechceme, aby fotky s námi sdíleli bez našeho souhlasu.

Pokud fotku nechceme rovnou mazat, ale jen upravit, kdo ji uvidí, můžeme u ní upravit nastavení soukromí (např. jen já nebo moji přátelé). Pokud se nám nelíbí fotka, na které nás někdo označil, můžeme označení odebrat nebo danou fotografii nahlásit. Další možností je závadný obsah nahlásit správci dané sociální sítě. Je to možnost, kterou dnes nabízejí v podstatě všechny sociální sítě. Pokud narazíme na vyloženě závadné materiály (dětská pornografie), případně nám někdo podobnými věcmi vyhrožuje nebo nás vydírá, je vhodné řešit věc s Policií ČR.

Otázky vypracovali: Klára Mikulcová a Kamil Kopecký, E-Bezpečí, Palackého univerzita v Olomouci

Odkazy:

Výpis uživatelů/zařízení, která jsou přihlášena k vašemu FB účtu přihlášena:

<https://www.facebook.com/settings?tab=security>

Jak na fotky a videa na FB

https://www.facebook.com/help/1069521513115444/?helpref=hc_fnav

E-bezpečí, konkrétní návody, jak si zabezpečit své soukromí v prostředí jednotlivých sociálních sítí

<https://e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum>

Článek: České děti využívají nejčastěji YouTube, roste TikTok

[Výzkum: České děti využívají nejčastěji YouTube, roste TikTok | MediaGuru](#)

Studie České děti v kybersvětě

<https://www.o2chytraskola.cz/data/files/vyzkumna-zprava-deti-v-kyberprostoru-ibpy60ui22.pdf>

Doporučená literatura:

BOYD D.: *Je to složitější: sociální život teenagerů na sociálních sítích. Vydání první. Praha: Akropolis, 2017.*

TRÉDEZ E.: *Sociální sítě - a to funguje jak?: všechno, co vás zajímá, když jste online. První české vydání. Praha: Svojtka & Co., 2018. 47 stran. Malé a velké otázky.*

STOWELL L.: *Bezpečně online. První české vydání. Praha: Svojtka & Co., s.r.o., 2017.*

KOHOUT R.: *Internetem bezpečně: příručka pro děti od 6 do 12 let. Vydání: první. Karlovy Vary: You connected, z.s., 2017.*

KOPECKÝ K.: *Komentář: Posouvání věkových hranic pro vstup do prostředí sociálních sítí nic neřeší – ochranu dětí a jejich dat v kyberprostoru toto opatření nezajistí. E-Bezpečí, roč. 3.*

Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1303>

Poslední aktualizace: 5/2023